

Sanayi Mekanlarından Sanat Mekanlarına

Sanayi binalarının yeniden başka amaçlarla kullanımı 20. yüzyılın ortalarında başlamıştır. Bu binaların ilk işlevlerinin sona ermesinin, ve yeni işlevler doğrultusunda uyarlanarak kullanılmasının çoğunluk kentsel değişimle ilgili nedenlere dayandığı söylenebilir.

Kent merkezlerinin iş ve ticaret merkezlerine dönüşüyle yoğun bir nüfus kalabalığı yaşaması, boş arazilerin kalmaması, bu alanlarda eski binaların yıkılarak yerine yenilerinin yapılmasının tarihi dokuya zarar verebileceği bilincinin oluşması ve kentlerin eski sınırlarını aşarak büyümeleri, ya da uydu kentlerin gelişmesi bu nedenlerin en önemlileridir. Tüm bunları büyüyen kent sendromu altında toplayabiliriz. Kentlerin dışında kurulmuş eski sanayi binaları da artık merkezi konuma sahiptirler. Gelişen bilim ve sanayi bazı endüstrilerin yok olmalarına, buna karşılık yenilerinin çıkmasına neden olmakta, eski endüstri binaları kullanılmama ve yok olma tehlikesiyle karşılaşırken, yenileri kentlerden daha da uzakta yapılmaktadır.

Boş, işlevini yitirmiş, ya da tam kapasiteyle kullanılmayan geniş alanlara sahip sanayi binalarının birçok kullanıma kolaylıkla uyarlanmasının, kamu yararına bina, özellikle kültür yapılarına olan ihtiyacı karşılamak üzere dikkatleri çekmesi çok doğal bir gelişmedir. Saray ve villalardan daha az süslü, yüksek tavanlı geniş mekanların daha kolay onarılabilen yapılara sahip oluşu onları cazip kılmaktadır. Geniş fabrika, depo, antrepo, gazometre ve tren istasyonları son yıllarda çağdaş sanat yapıtları için uygun mekanları oluşturmaktadır. Önceleri sanat müzelerine alternatif mekanlar olarak sanatçılar ve küratörler tarafından kullanılan bu tür yapılar bir süre sonra sanat ortamında benimsenmeye başlamıştır. Tepeden doğal aydınlatmaya olanak tanıyan eğimli fabrika çatılarının ve sergilemeye uygun sağır yüzeylerin sağladığı koruyucu mekanların geçici sergi mekanları olarak değerlendirildikten bir süre sonra müze olarak kullanılması kaçınılmazdı.

Amerika Birleşik Devletleri'nde -The Temporary Contemporary Los Angeles'da, Cleveland Center for Contemporary Art Ohio'da, Mass MOCA North Adams'da- sanayi binaları çağdaş sanat mekanları oldu ya da planlandı. Richmond Virginia'da, bu yazıdaki diğer müzelerden farklı bir müze olan Valentine Museum kent tarihini yansıtırken, eyaletin yöneticileri ve üst sınıflarının yaşamıyla sınırlı koleksiyonlarına işçi sınıfının yaşamlarını da içerecek bir bölümü ilave etmek için yine eski bir sanayi binası tercih edildi. Yaşlı Avrupa, sanayi binalarını sanat için yeniden kullanımında daha çok seçenekleri olmasına karşın daha dikkatli davrandı. Fransa'da, dünyanın başlıca sanat merkezlerinden Paris'de gardan müzeye dönüştürülen Musée d'Orsay ilk akla gelen yapıdır. Yine son yıllarda Almanya'da, Berlin'de Hamburger Bahnhof bir tren istasyonundan Günümüz Berlin müzesine dönüştürülmüştür. Daha ufak boyutta İsviçre'de Hallen für Kunst in Schaffhausen tekstil fabrikasından bir sanat mekanına uyarlanmıştır. Son yıllarda İngiltere'nin Millenium projeleri arasında bulunan yeni Tate Galerisi eski bir elektrik santral binasının müze işlevi kazandırılmasıyla dikkatleri bu tür yapılara çekmiştir.

Yukarıda bahsi edilen müze mekanlarına açılış tarihlerine göre bir sıralama yapıldığında Hallen für Neue Kunst in Schaffhausen'ın 1984, Musée Dorsay'ın 1 Aralık 1986, The Temporary Contemporary'in 1987, Mass MOCA'nın 1989, Valentine Museum'ın 1989, Cleveland Center for Contemporary Art'ın 1990, Hamburger Bahnhof'un 1987, Tate Modern Sanat Galerisi'nin 1995 tarihlerinde projelendirilmesi 80'li ve 90'lı yılların sanayi yapılarının sanat için kullanımının arttığı bir dönem olduğunu dikkate getirir.

Hallen für Kunst in Schaffhausen, Schaffhausen, İsviçre

Eski bir tekstil fabrikası olan bina İsviçre'nin kırsal yörelerinden birinde olmasına karşın sanatçı-küratör-müze müdürü olan Urs Rausmüller tarafında tasarlanmış olan Crex Koleksiyonu, Kanton, şehir ve bir vakıf tarafından finanse edilen bir müzedir. Burada Carl Andre, Beuys, Flavin, Kounellis, Le Witt, Long, Merz, Nauman, Polke, Ryman ve Weiner gibi sanatçıların büyük, anıtsal işleri sergilenmektedir. Kış aylarında kapalı olabilen müze, içindeki ve dışındaki minimal temizleme ve onarımla gösteriştan uzak, ama geniş bir alanı oluşturmaktadır. Tekstil fabrikasından sanat mekanına geçişte binanın fazla bir değişime uğramamış olmasını, mekanı kullanan Urs Rausmüller'in minimal yaklaşımı kadar, sınırlı bir bütçeye de bağlayabiliriz.

Musée d'Orsay, Paris, Fransa

1900'de hizmete açılan 19. yüzyıl sonu çelik mimari örneği garı müzeye dönüştürme fikri, Fransa Müzeler Müdürü Jean Chatelain'in. 1971'de binanın yıkılarak yerine bir otel yapılması planlanmış, Kültür Bakanı J. Dahamel'in otel önerisine karşı çıkmasından sonra G. Pompidou 1973'de müze fikrini onaylamıştır. Giscard'ın başkanlık döneminde tartışmalar sürmüş; yasal işlemler tamamlanırken 1981'de F. Mitterand'ın desteğiyle tasarıma başlanmıştır. İtalyan mimar Gae Aulenti'nin çalışmalarıyla müzenin açılışı 1 Aralık 1986'da gerçekleştirilmiştir.

Büyük bir tren garının müzeye dönüştürme işleminde yapının kendi kimliğini ortaya çıkarma yerine, binanın geniş yapısına zıt düşen tasarım ve uygulamaları tercih eden mimar, dev girişin iki yanına birbirinden ayrılmış bir dizi mekanı gerçekleştirmiştir. Ortada 40 metre genişlikte 138 metre uzunlukta ve 32 metre yükseklikteki büyük hol heykellere ayrılırken yandaki salonlarda 1848-1914 tarihleri (İkinci Cumhuriyet ve Birinci Dünya Savaşı) arasındaki Fransız resim ve Art Nouveau akımının mobilya ve el işleri örnekleri sergilenmektedir. Paris'te başta Jeu de Baume ve Muse National d'Art Moderne (MNAM)deki yapıtları değerlendirerek Musée d'Orsay'ın koleksiyonu oluşturulmuştur. Koleksiyon tarihi bir sıralama içinde tekniklere göre sınıflandırılarak sergilenmiştir. İkinci Cumhuriyet dönemi giriş katında yerleştirilmiş, giriş holünün sonu Opera Garnier ve mimariye tahsis edilmiştir. Hareketli merdivenlerden yukarı çıkan ziyaretçi, İzlenimciler ve sonrası eserlerini içeren salonlara girmektedir. Doğal ışığın kullanıldığı üst katın bir bölümünde kağıt üzeri işler farklı aydınlık düzeyini gerektirdiğinden ufak salonlarda sergilenmektedir. Burada fotoğraf ve sinema sanatının erken örnekleri ve "Dossier Exhibits"de 6 ayrı sanat ve interdisipliner çalışmalar gösterilmektedir.

19. yüzyıl sanatını 19. yüzyıl binasında sergileme düşüncesine rağmen, giriş holünün etkileyici ortamı ve dış yüzeylerin korunması dışında mekan eski kimliğinden kopartılmış, yeni bir ortam oluşturulmuştur. Gae Aulenti'yi bu nedenle eleştirenlere hem hak verirken hem de 47.000 metrekarelik, 175 metre uzunluğunda 75 metre genişliğinde saydam bir binanın yeni amaç doğrultusunda değerlendirmenin sorunlarını anımsamak gerekir. Çözümlemesi zor bir alan olan Gar'ın ihtişamı bölünmelerle kimlik kaybına uğramış ama daha önemlisi ziyaretçi için anlaşılması pek kolay olmayan bir ortam hazırlanmıştır.

The Temporary Contemporary, Los Angeles, California, ABD

Amerika'da, California Los Angeles'da daha az sorunlu bir otomobil satış merkezinin tek katlı yapısı mimar Frank Gehry'nin çağdaş sanat yapıtlarının rahatlıkla izleneceği bir alanı oluşturmasına neden olmuştur. Yaptığı özgün tasarımlardan, örneğin Bilboa Guggenheim'dan çok farklı olan bu mekana çok az müdahale eden Gehry, alanı değişebilir hareketli duvar panolarla ve daha minimal bir tarzda düzenlemiştir. LA MOCA çalışmaları esnasında 1987'de açılan bu mekan geçici olarak çağdaş sanatı göstermek amacıyla hizmete girmişse de bir sanat venusu olarak işlevini sürdürmektedir. Dış görüntüsünde olduğu kadar, içinde yapıya ve onun yalınlığına gösterilen saygı bir bakıma bu alanın hızla bir ihtiyaca yanıt verme isteğine bağlamak olasıdır. Ne ki, yapıtlar bu yalınlık içinde bir çok mekanda olduğundan daha rahat izlenmektedir.

Cleveland Center for Contemporary Art, Cleveland, Ohio, ABD

1968'de kurulan Cleveland Center for Contemporary Art 1990'da Cleveland Tiyatrosu kompleksinin bir bölümü olarak gerçekleşmiştir. Çok iyi tasarlanmış heykelsi bir kütleyle sahip bir konser ve tiyatro binasının hemen yanında bir deponun çağdaş sanat mekanı olarak düzenlenmesinin hiç kuşkusuz en azından dış görüntüsünün bütünlüğü bağlamında sorun yaratacağı tartışılmazdır. Tiyatro binasının ikinci katıyla bağlantısı kurulan bina geniş bir mekandan oluşmaktadır. Merkezin, birbirinden taşınabilir duvar panolarla ayrılan 3 galeri ve 1 fotoğraf galerisinin yanı sıra, dış cephe duvarlarının önüne yerleştirilmiş, bürolar, kitaplık, 2 depo ve eğitim odası bulunmaktadır. Müze satış mağazası, merdivenle çıkılan katla izleyiciyi karşılayan ilk birim olarak ön plana çıkmaktadır. Müze müdiresinin şikayetçi olduğu 5 gösterişli kolon ve ortaya bir ada gibi yerleştirilmiş Müze satış mağazası ve 3. galeriden sonra birbirinden geçilen 2 galeri ile basit plan, merkezi yaşatan tüzel kişiliğin sınırlı bütçesiyle yapıldığından yalın, basit bir düzenlemeyle gerçekleştirilmiştir.

Mass MOCA, North Adams, Massachusetts, ABD

Burada söz edilen tüm projelerin içinde en geniş vizyonu olan bu proje, Guggenheim Müzesi'nin şimdiki müdürü Thomas Krens'in başlattığı, ancak gerçekleşmesi uzayan bir proje. Yaklaşık 45.000 m²lik bir alanda 28 binadan oluşan bu eski tekstil kompleksinin ve elektrik merkezinin restorasyonunun yapılabilmesi için 50 milyon dolara gereksinim bulunmaktadır. Eyaletten bina için 35 milyonun sağlanabildiği, 15 milyon doların başta çevre halkından bağışlarla toplanabilecek, koleksiyonun önemli bir bölümünün bir bienal

ve bir başka bölümünün artists-in-residence/misafir sanatçıların yaptıkları işlerle oluşması planlanmıştı. Ne ki, yapılan tüm çalışmalara, sağlanan tüm paralara ve fonlara, sanatçılarla başlatılan çalışmalar ve bina için yarışmanın sonuçlanmasına karşın, projenin sahibi Thomas Krens'in Guggenheim'in müdürlüğünü kabul etmesi sonucu bu, dünyanın en büyük çağdaş sanat müzesi projesinin tamamlanması uzamaktadır.

Adams'da kapatılan tekstil ve elektrik fabrikalarının yarattığı işsizlik ve bunun diğer sektörlerdeki olumsuz etkilerini yok etmek ve bölgenin ekonomik koşullarını iyileştirmek üzere sanat ve kültür turizmini geliştirmeyi amaçlayan bu girişimin ayrıntılı araştırma raporunda yılda 150.000 ziyaretçinin 750.000 dolar kent geliri ve 22 milyon dolarlık bir ekonomik kazanımı sağlayacağı belirtilmiştir. Frank Gehry, Venturi, Rauch ve Scott Brown, Skidmore Owings ve Merrill gibi müze mimarisi alanında büyük üne sahip tasarımcıların hazırladıkları ortak projede sanat yapıtlarının kabul edildiği, bakımının yapıldığı binaların yanı sıra, yapıtların sergilendiği farklı alanlar, ziyaretçi oryantasyon alanı, ziyaretçi için otel, kafe, satış mağazaları çocuklar için alanlar bulunmaktadır. Maliyeti ve işletmesi ucuza sağlanacak sergi ve hizmet alanları için farklı koruma bölgeleri oluşturan HVAC(ısıtma, havalandırma) sistemleri, bu çok geniş alanlar için planlanmış; yine kademeli bir inşaat takvimi yapılmıştı. 1990'da ziyaret ettiğimde proje duraklama safhasına gelmiş bulunmaktaydı.

Valentine Museum , Richmond, Virginia, ABD

Yine bir sanayi binasının müzeye, bu kez sosyal tarih müzesine dönüştürülmesinin planlandığı, ancak başarılı bir girişime rağmen gerçekleşmeyen bir başka proje. Projenin girişimcisi Valentine Kent Müzesi'ni geliştirmek amacıyla harekete geçen müdür Dr. F. Jewell'in vefatıyla ilerlemeyen bu proje, binası kadar koleksiyonun oluşması için kullanılan yöntemle de ABD'de dikkatleri çekmiştir. Ethyl şirketi nehir kıyısındaki bir sanayi binasının, şehir müzesinin bir bölümü olarak yeniden düzenlenmesi için, restorasyon sponsorluğu yaparken, uzmanlar müze koleksiyonu oluşturmak üzere Richmond'ın Çalışan Sınıfı konulu bir sergiyi Philip Morris'in desteği ve The National Endowment for the Humanities fonlarının katkılarıyla gerçekleştirmiş.

Bu sergi, halkı, özellikle siyah-beyaz işçi sınıfının yaşamını, çalışma koşullarını ve geçmişini belgeleyip göstermesi, onların Amerikan rüyasının ve gerçeğinin bir parçası olması nedeniyle önem taşıyordu ve halk değer verdiği kişisel eşyalarını geçici bir sergiye ödünç vererek ya da müze koleksiyonuna dahil edilmesini kabul ederek, sergi düzenleme kuruluna büyük katkıda bulunmuştu. Böylece önce Virginia eyaleti, sonra Confederate States of America'nın başkenti olan Richmond'ın geçmişi daha geniş kapsamda halkı ve yöreyi gezmeye gelen turistlere tanıtılmış olacaktı. Ziyaretim sırasında Koleksiyonu oluşturma çabası bütün binalarının mekanlarında yer alırken, yeni bölümün binası da restorasyona girmiş bulunmaktaydı. Ancak bugün tamamlanıp tamamlanmadığı hakkında bir bilgiye sahip değilim.

Hamburger Bahnhof Museum for the Present Berlin, Berlin, Almanya

Tren İstasyonu'ndan Günümüz Berlin Müzesi'ne dönüştürülen yapı, görkemliliği ve genişliğiyle Musée d'Orsay ile yarışabilir. Hamburg-Berlin trenleri için 1846'da açılan gar 3 katlı bir ana girişe sahipken, 19. yüzyılın yarısından itibaren artan trafik nedeniyle yeterli gelmemiş, daha büyük bir tren istasyonu olan Lehrter, Hamburg-Berlin hattının garı olarak çalışmaya başlayınca bina atıl kalmıştır; 1885-86 ile 1904 arası büro ve konut olarak kullanılmış; 1904'de taşıt ve bayındırlık müzesi olarak kullanılması kararı verilerek 2 yıl içinde düzenlenmiş, 1910-11 ve 1914-16'da yeniden büyütülmüş, ancak II. Dünya Savaşı sonrasındaki harap binanın yasal konumu 1984'de tartışılarak Berlin'in 700. yılı kutlamaları çerçevesinde "Berlin'e Seyahat" konulu bir sergi için yenileştirilmiştir. Önce bu sergi, daha sonra bir sanat koleksiyonu sergisini bu mekanda gördüm. Binanın son yıllarda adeta yeniden giydirildiği yeni düzenlemeyle sanatın sergilendiği en başarılı alanlardan biri olduğu söylenebilir.

Tate Gallery of Modern Art, Londra, İngiltere

21. yüzyıl-Millennium Projeleri'nden biri olarak tasarlanan Tate Modern Sanat Galerisi elektrik santral binasının yeniden düzenlenmesiyle açıldı. 1897'de kurulan Tate Galerisi 16. yüzyıldan günümüze İngiliz sanatını ve uluslararası sanatı kapsıyor. Gerek sergileme gerekse toplumca daha iyi bir iletişim içinde olmayı amaçlayan galeri, Londra merkez binasının yanı sıra 1988'de Liverpool ve 1993'de St. Ives'de açılan galerilerle de yetinmeyerek Londra'da Thames Nehri'nin güney kıyısındaki projeyi başlattı. Bu projeye aynı zamanda nehrin kıyısında bir çok iş olanaklarının açılması da ümit ediliyordu. İlk aşama için 130 milyon sterlin ödenirken, tamamlanması için 12 milyon sterlin daha gereken proje, Millenium projelerinden biri olarak 50 milyon sterlinle yola çıkmış. Ayrıca tüzel ve özel kişilerin bağışlarıyla desteklenmiş. 1947 ve 1963 yıllarındaki iki ayrı aşamada inşa edilen elektrik santralinin müzeye dönüştürülmesi için açılan yarışmada, 148 başvurudan İsviçreli mimarlar Herzog ve de Meuron kazanmışlar. Orijinal tasarım ve dış görüntüyü, kullanılan yapı malzemesiyle birlikte korumaya çalışırken, binanın yeni işlevini vurgulamayı amaçlayan mimarlar, bunu camın kullanımıyla sağlamayı başarmışlar. Bu tasarımda dikkati çeken yenilik, binanın çatısını çevreleyen cam kuşak; bununla üst kat galerinin doğal ışıkla aydınlanması sağlanırken, iki ilave kat kazanılmaktadır. Cam yüzeyin gece aydınlatması ve yüzeydeki görüntü ve yazılarla galerinin modern kimliği vurgulanmaktadır.

Bu yazıda bahsettiğim çağdaş sanat müzeleri ya da mekanlarından Amerika'da bulunanları, Feshane binasının müzeye dönüştürülmesi aşamasında projenin danışmanı olarak Amerikan Haberler Merkezi'nin (USIS) bir bursuyla görmem mümkün oldu. Avrupa'da bulunanları ise değişik gezilerde ziyaret ettim. Özellikle bir genelleme yapmak gerekirse, büyük sanayi binalarının müzeye dönüştürülmesinde mimarlar binanın orijinal kimliğine saygı göstermeye özen gösterebilir de yeni işlevine uyarlamak adına kendi sanatçı kişiliklerinin bu çalışmalarda ön plana çıktığı söylenebilir. Bu bağlamda binalar yeni işlevleri doğrultusunda yaratıcı tasarımlarla adeta yeni bir kılıkla değişmektedir. Dış yüzeyin korunduğu, iç mekanların türlü uygulamalarla ilk kimliğinden uzaklaştığı söylenebilir. Özellikle büyük sanayi binalarının sanat

mekanlarına dönüştürülmesinde mekanın özellikleri değiştirildiği gibi, onlara yapıtları ezen özellikler de kazandırıldığı görülmektedir. Daha sınırlı bütçeleri olan ufak sanayi binalarını sanat mekanlarına dönüştüren projelerde ise, mimarların orijinal tasarımlarla ters düşmeyen yalın ve minimal bir uygulamaya yöneldikleri izlenmektedir. Bu tür projelerde iki farklı yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Birincisi yapının temizlenerek tarihi dokusunun korunması; diğeri ise geniş alanların yalın panolarla kaplanarak, hareket eden duvar panolarla bölünmesidir. Çatının orijinaline sadık kalınarak, taban malzemesinde eskiye yakın olabilecek, ama daha modern bir malzeme kullanıldığı genellenebilir. Bu minimal uygulamaların sanat yapıtlarının lehine bir ortam yarattığı söylenebilir.

Batıda sanat yapıtları, Rönesans'tan bu yana, başlıca iki mekan için yapılmış ve sergilenmişlerdir: Saray ve Kilise. Son yıllarda ise sanatçı artık çok geniş bir sanatsever kitlesine hitap etmekte, devlet ve dinin himayesindeki sanatı bugün büyük ölçekli şirketler sahiplenmektedir. Diğeri taraftan çok boyutlu ve dev eserlerin sergilenmesi için geniş alanlara duyulan gereksinimle yeni mekanlar aranarak, günümüz sanatı için sanayi binaları yeniden kullanıma sokulmuşlardır. Muhteşem saray ve dini mekanlardan sonra, o ihtişamı devam ettiren neo-klasik mimari ve 1950'lerden itibaren yapılan yeni müze binaları bu kez yerlerini büyük ama yalın alanları olan sanayi binalarına bırakmışlardır. Sanayi binalarının sanat mekanları olarak yeniden kullanılmalarının yaygınlaşması günümüz sanatının teknolojik ve endüstriyel gelişimden aldığı gücün bir göstergesi sayılabilir de bu tür yapıların popülerliğini sadelik, genişlik, yükseklik ve aydınlatma gibi özelliklerine ve daha düşük restorasyon butcesine bağlamak doğru olur.

Istanbul'dan Örnekler

Ülkemizde, İstanbul'da ise çok sayıda inşa edilmiş, Osmanlı yöneticilerine ve yakınlarına ait sarayların bir çoğu müze olarak kullanılmışsa da, bir bölümü eğitim kurumlarının ihtiyacını karşılamak üzere Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelere tahsis edilmiştir. İstanbul çevresinde bulunan gazometre, fabrika, tren istasyonu, ardiye, antrepo, mezbaha, elektrik santrali arasından 3 tanesi yeniden kullanılmak üzere ele alınmıştır. Bunlar; Rahmi Koç Sanayi Müzesi'nin bulunduğu Lengerhane, binanın onarımı tamamlandıktan sonra açılmayan İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Eczacıbaşı Sanat Müzesi için planlanan Feshane binasıdır. Bir diğeri Sultanahmet'teki Darphane'dir.

Lengerhane 1993'de Tekel idaresinden Rahmi Koç tarafından satın alınarak, müzeye dönüştürüldü. Bir tekstil fabrikası olan Feshane ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Eczacıbaşı Vakfı ile binanın 2 yılda onarılarak müze olarak kullanılması koşuluyla 47 yıllık bir anlaşmayla 1990-91'de yenilendi, ancak İstanbul Bienali sonrası anlaşmazlık nedeniyle atıl bırakıldı. Darphane binasının Tarih Vakfı tarafından Habitat II kapsamında düzenlenmesi ise 1996'dır. İstanbul Sosyal Tarih Müzesi olmak üzere Vakfa tahsisinden bu yana yasal tartışmalar nedeniyle neredeyse 10 yıllık bir süreyle geçici sergiler için kullanılmaktadır.

Feshane

Feshane, tarihi sanayi mekanlarımızın yeniden kullanımında yaşanan en sanssiz girişimlerden biridir. Resim ve Heykel Muzeleri Derneğinin İstanbul'a çağdas bir sanat müzesi kazandırmak için 14 Nisan 1989'da yaptığı başvuruya İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Prof. Dr. Nurettin Sozen'in konuya ciddi yaklaşımla önce Taksim Meydanı çevresindeki arazi, sonra da alanın bilinenden küçük olması nedeniyle Feshane önerilmiştir. Çalışma grubu, özel bir müze kurmak için bir Vakıf senedi hazırlamış da kendini kanıtlamış bir vakıf olan İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın teklifi üzerine Vakfın bu işi üstlenmesi tercih edilmiştir. Belediye Encümeninin 12 Eylül 1991 tarihli toplantısında alınan kararla İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın müze olarak işletme ihalesini kazanmasıyla onarım için çalışmalar başlamıştır. Olayların biraz gerisine gidildiğinde, 2. Uluslararası İstanbul Bienali esnasında Feshane'nin sanatçılar tarafından bir alternatif alan olarak kullanıldığını, müze çalışma grubunda bulunan Vasif Kortun'un önerisiyle Feshane üzerinde yoğunlaşılacağını söylemek gerekir. Bunun öncesinde ise Dalan'ın Büyükşehir Belediye Başkanlığı esnasında Halic Kiyilerinde ufak sanayi binalarını temizleyip, tarihi mekanları parklarla çevreleyerek İstanbul'u güzelleştirmek düşüncesi bulunuyordu. Neredeyse "yanlışlıkla" yiktirilirken durdurulan binanın kurtulmasını, birkaç bilginli kişiye ve buraya ilgili geniş kapsamlı bir kitap yazan Prof. Dr. Onder Kucukerman'a borçluyuz. Prof. Kucukerman'a göre 19. Yüzyıl endüstri arkeolojisinin nadir örneklerinden biri olan binada, içi boş sütunlar çatıdaki yağmur sularını Halice akıtmak gibi önemli bir sistemin de ilkinin oluşturuyor. 1840'da yeni askeri uniformaların üretilmesi için kurulan fabrika, 3. Selim'in kızkardeşi Hatice Sultan'ın Sarayı şimdi Feshane olarak bilinen binaya taşınmış, İngiltere, Fransa ve Belçika'dan getirtilen buharla çalışan makinelerle önceleri Darphane-i Amire, sonraları Hazine-i Hassa tarafından işletilmiş, 1866 yılındaki yangından sonra yenilenmiştir. 1877'de Bab-ı Seraskeri'ye verilmiş, 1925'da askeriyeden sivil idareye devredilmiştir. 1937'de Sumerbank Defterdar Fabrikasına donatılmış, 1986 yılında Halic çevresinin düzenlenmesi esnasında binanın bir bölümü yıkılmış da kalan kısmı belediyeye kiralık olarak devredilmiştir. 3. Uluslararası İstanbul Bienalinin Ekim 1992'deki açılışına hızla yetistirmek üzere önce Yüksek Mimar Resit Soley tek başına, sonra'da Gae Aulenti ve Resit Soley binanın müzeye donatılması çalışmalarında görevlendirilmişlerdir.

Feshane binasının yenilenmesi konusuyla ilgili olarak sunular özetlenebilir: Müze programı müze, restoran, teknik servisler, kadro ve güvenlik, yönetim büroları ve eğitim alanlarından oluşurken, 8000 m²'lik alanın 7699,27 m²'sini net olarak kullanılmaktadır. İlave duvarlar ve Halic girişindeki kapı çevresindeki sonradan eklenen asma kat yiktirilmiş, girişte iki esit alana ayrılan binanın giriş holunun genişletilmesini sağlayan ve binaya ferahlik veren fakat dikdörtgen tasarimini ve simetrik düzeni bozan kavisli duvar ve turkuvaz renkli çatı, yapının yeni özellikleri olarak ortaya çıkmıştır. Giriş holunun yanısıra satış üniteleri, gardrop, satış mağazası, A-V Salonu, tuvalet ve deponun ve Sumerbank'a söz verilen Tekstil Müzesi, bu alan içinde yer almıştır.

Önce müze çalışma grubunda, sonra Vakıf'ta müze danışmanı olarak, binanın onarımı sırasında yapılan çalışmaları yönlendiren grubun içinde bulunduğumu ifade ederken, dünyanın nadir sanayi binalarından biri olan bu yapının, bugün ulaştığı konumunun

uzucu oldugunu ilave etmek geregini duymaktayim. Ezcacibasi Ailesi, Nejat Ezcacibasi'nin Buyuksehir Belediyesi ile yaptigi anlasmadaki yonetimle ilgili bir maddeyi, Nejat Bey'in olumunden sonra degistirmek icin ısrar ederek, Istanbul'un gercekten ihtiyaci olan bu muzenin kurulamamasina neden oldu. Diger taraftan Ezcacibasi Ailesi tarafından onarilan binanin, su bosaltma sistemindeki problemle birlikte Belediye'ye iadesinden sonra yapilan ilave onarimlar, Feshane'nin yeniden elden gecirilmesine neden oldu. Bina, kultur merkezi adi altinda kapali bir carsiya donusturuldu. Ancak ramazan esnasinda kultur etkinliklerini surduren mekan, 2003 sonunda bosaltılarak henuz ne amacla kullanilacagi tartisilan bir sorun olarak gündemini koruyor. Ben ise, bu yerin yuksek catisi ve genisligi ile Istanbul Cagdas Sanat Muzesi icin uygun bir yer oldugunu dusunmeye devam ediyorum.

Kucukerman Onder, "Turk Giyim Sanayi Tarihindeki Unlu Fabrika 'Feshane' Defterdar Fabrikasi", 1988

Atagok, Tomur, "Necat Ezcacibasi Sanat Muzesi 'Tekstil Fabrikasından Sanat Fabrikasına'", Antik ve Dekor Dergisi, sayi 17, Aralik 1992, s. 30-34

Atagok, Tomur, "Sanayi Mekanlarından Sanat Mekanlarına", Mimarlık Dergisi, sayi 292, 2000, sf. 9-14